

Motion till riksdagen 2022/23:760

av **Katarina Luhr m.fl. (MP)**

Ökat stöd för klimatanpassning i bebyggd miljö

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket tillsammans med kommunerna ska utreda hur Boverket på bästa sätt kan vara ett stöd för kommunernas pågående arbete med klimatanpassning i bebyggd miljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommuner i uppdrag att kartlägga klimatrelaterade risker, inkluderat värmeöar som kan utgöra hälsorisker för kommuninvånare vid värmebölja, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra ansvarsförhållanden när det gäller genomförandet av förebyggande klimatanpassningsåtgärder men även för uppkomna skador och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Boverket bör få i uppdrag att administrera ett särskilt stöd som kan sökas av kommuner för olika typer av klimatanpassningsåtgärder i bebyggd miljö, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

Det pågår idag en global klimatförändring, som i Sverige medför en stigande medeltemperatur, ökad nederbörd och stigande havsnivåer. För att skapa en hållbar framtid måste samhället arbeta både med att minska växthusgasutsläppen och med kontinuerlig anpassning till det förändrade klimatet, så kallad klimatanpassning.

Under 2018 förstärktes kommunernas klimatanpassningsarbete genom en ändring i plan- och bygglagen (2010:900). Varje kommun ska i sin översiktsplan redogöra för klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av exempelvis

översvämning, ras och erosion. Av översiktsplanen ska det även framgå hur dessa risker kan förebyggas. Boverket har i uppdrag att samordna det nationella klimatanpassningsarbetet för den byggda miljön och behöver därmed på olika sätt hjälpa kommunerna med deras arbete med detta. Kommunerna ligger olika långt framme i sitt klimatanpassningsarbete men för alla kommuner gäller att ett stort arbete med olika klimatanpassningsåtgärder kommer att behöva genomföras framöver för att skydda både människors liv och hälsa och viktig infrastruktur och för att motverka skador på den bebyggda miljön.

Varannan svensk kustkommun (56 procent), som svarat i en enkätundersökning, upplever att den statliga finansiering som är kopplad till klimatanpassningsåtgärder är otillräcklig. 50 procent av kustkommunerna svarar också att det finns en brist på stöd i den egna organisationen. Undersökningen tyder på att det finns ett betydande behov av såväl bättre finansiering som mer underlag samt att det finns ett behov av stöd genom hela organisationen. Kostnaderna för att förebygga kusterosion och översvämningar bara i kustkommunerna till år 2100 har beräknats överstiga 100 miljarder kronor. Ytterligare kostnader för åtgärder för att förhindra skador från skyfall och hälsorisker vid värmeböljor i resten av landet behöver läggas på utöver dessa summor.

Dock är det viktigt att komma ihåg att kostnaderna för de förebyggande åtgärderna troligen långt understiger kostnaderna för att förebygga dödsfall och att hantera skador som uppkommer på den bebyggda miljön om förebyggande åtgärder inte genomförs. Skadorna på Köpenhamn efter det stora skyfallet år 2011 har till exempel beräknats till 7 miljarder danska kronor.

Många kommuner har idag ett pågående arbete med att skydda den bebyggda miljön mot översvämningar och skyfall men det finns många utmaningar med arbetet. Kostnaderna för åtgärder är ofta relativt höga och ansvaret otydligt, både i fråga om vem som har ansvar för att hantera dagvatten och större regnmängder eller utföra åtgärder för att förebygga andra klimatrelaterade risker men även i fråga om vem som har ansvaret för att betala för uppkomna skador. Här behövs i dagsläget en tydligare lagstiftning.

När det gäller värmeböljor så är risken för hälsoeffekter på befolkningen stor. Värmebölja är ett begrepp som används för en längre period med höga dagstemperaturer och klimatförändringarna kommer att medföra fler och längre värmeböljor. Ihållande perioder av värme under sommaren kan orsaka både hälsoproblem och ökad dödlighet. Det gäller särskilt under de perioder när värmen är hög under hela dygnet. När nätterna är varma hinner kroppen inte återhämta sig. Riskgrupperna vid värmebölja är äldre, kroniskt sjuka, personer med funktionsnedsättning, små barn och gravida samt personer som tar vissa mediciner som påverkar kroppens förmåga att anpassa kroppsvärmen och vätskebalansen. Hårdgjorda ytor i städer lagrar värme, vilket kan ha en negativ hälsopåverkan. Människor i städer där värmeuppbyggnaden är stor riskerar i högre grad att utsättas för värmestress och värmerelaterade hälsoeffekter än människor bosatta utanför staden. Risken för värmestress ökar vid arbete utomhus och annan fysisk ansträngning i värme.

När Stockholmsregionen och Stockholms stad karterat värmeöar genom satellitmätningar ser man att det är stor skillnad mellan olika områden på hur varmt det blir. Det framstår också tydligt att områden med mycket hårdgjord mark blir betydligt varmare än områden planerade med träd och uppvuxen natur. I Stockholms stad är till exempel miljonprogramsområdena i Rinkeby, Tensta och Kista bland de områden som har de största områdena med uppmätta temperaturer på över 35 grader. Att de varma områdena är stora leder också till problem för känsliga grupper, såsom äldre och barn.

Stockholms stads undersökning visade att endast 19 procent av Stockholms kommunala förskolor har en gångväg som är kortare än 300 meter till närmaste svala område, vilket självklart kan orsaka stora problem för en förskolegrupp med små barn. 17 procent av förskolebarnen hade mer än 1 kilometer till ett svalt område. Studien visade också ett tydligt samband mellan ytemperatur och marktäcke/markanvändning. I områden med över 30 % krontäckning (den del av ytan som täcks av trädkronor) nåddes inte de högsta temperaturerna, även om området i övrigt var relativt exploaterat med många hårdgjorda ytor. Detta indikerar hur viktig den urbana naturen är för stadens invånare och att natur inte bara skyddar mot häftiga regn utan även utgör skydd mot värmeböljor.

Många olika åtgärder behöver genomföras i den redan byggda miljön, som förstärkt grönstruktur, hållbar dagvattenhantering, höjdsättning av mark och byggnader, skydd mot översvämningar med mera. Vi vill möjliggöra för olika aktörer, som kommuner, kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och privata aktörer, att söka stöd för att klimatanpassa redan bebyggd miljö mot skyfall och värmeböljor för att skydda människors liv och hälsa, viktig infrastruktur, fastigheter och miljö. För att detta ska ske behöver Sveriges kommuner först kartlägga var klimatåtgärder ska prioriteras genom lokala skyfallskarteringar och kartläggningar av värmeöar och därefter starta ett klimatanpassningsarbete.

Det är tydligt att ett stort arbete för att förebygga effekterna av klimatförändringarna kommer att behövas framåt, för att skydda liv och hälsa, i alla delar av landet – inte minst i och runt vår redan bebyggda miljö. Det behövs stöd till kommunerna, det behövs en tydligare lagstiftning vad gäller ansvarsfördelning och det behövs ekonomiska resurser för genomförande av förebyggande åtgärder.

Katarina Luhr (MP)

Marielle Lahti (MP)

Nicklas Attefjord (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Emma Berginger (MP)